

SCURT COMENTARIU ASUPRA RECENTELOR MODIFICĂRI PRIVIND INFRACTIUNILE LA REGIMUL STUPEFIANTELOR ȘI CELE RUTIERE

Av. dr. Adrian STAN

Abstract

Recently, the Romanian legislator has shown a special interest in narcotics and road crime. The essential question of this short analysis is whether this new criminal policy is based on realistic reasons or it is only an approach aimed at satisfying society. I have noticed that the progressive increase of penalties in the drug field, in the last year, is intended to stop this phenomenon of great magnitude. Forward, we note that, in the traffic matter, the law gradually eliminates certain sanctioning benefits, such as the elimination of an individualization option and the increase of the duration of the complementary punishment. Is this the correct approach?

Keywords: criminal policy, narcotics, traffic offences, increased penalties, complementary penalties.

Foarte recent, a fost adoptată de Camera Deputaților cea mai recentă lege privind modificarea unor acte normative în materia stupefiantelor și a infracțiunilor la regimul rutier¹. Este un loc comun în ultima perioadă ca modificările de această factură să manifeste o frecvență deosebită, iar a ține pasul cu ele reprezintă o provocare pentru orice profesionist al dreptului penal.

Dar reprezintă acest nou tipar represiv al politicii penale soluția eficientă privind infracționalitatea în discuție sau este numai o reacție bazată mai degrabă pe satisfacerea opiniei publice, în sensul că statul dorește a reacționa ferm contra faptelor care produc tulburări sociale și mediatice? Răspunsul este dificil de oferit.

Trecând la succinta analiză a conținutului legii, remarcăm că, în primă etapă, este modificată Legea nr. 194/2011, în sensul că s-a prevăzut obligativitatea

¹ Conform https://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=21415. La data redactării prezentei, legea se află la Secretarul general pentru exercitarea dreptului de sesizare asupra constituționalității legii.

pedepselor complementare atunci când fapta de operațiuni cu substanțe psihoactive este comisă din culpă [art. 16 alin. (2)]².

Apoi, se introduce art. 16 alin. (3) care prevede că, „dacă faptele prevăzute la alin. (1) și (2) au avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi”. Vorbim astfel de o incriminare a unei fapte cu forma de vinovăție a preterintenției. Este un registru sancționator prezent numai în cazul omorului calificat, al genocidului și a unor infracțiuni contra securității naționale, alternativ prevăzut cu detențiunea pe viață. De fapt, aceste limite se regăsesc fără acea alternativă numai în art. 11 din Legea nr. 143/2000, cu conținut identic, în cazul infracțiunii de tortură urmată de moartea victimei [art. 282 alin. (3) C. pen.] și fapta de acțiuni contra ordinii constituționale (art. 397 C. pen.).

Norma de incriminare a formei preterintenționate pare mai degrabă una de reglare a politicii penale, cu rol preventiv și, fără doar și poate, de intimidare. În primul rând, pentru că însuși conceptul de victimă în materia stupefiantelor este unul difuz³. Consumatorul de droguri este o victimă consimțită, care contribuie la autoagresiune, nefiind subiect pasiv al vânzării sau al oferiții⁴. Mai este interesant că legislatorul nu este preocupat de alte urmări, mai ușoare decât decesul „victimei”, cum ar fi vătămarea corporală ori punerea în pericol a vieții. Apoi, ar fi, în concret, aproape imposibil de probat că decesul consumatorului este cauzat de un „anume” consum anterior care provine de la un traficant identificat.

Preluându-se modelul Legii nr. 143/2000, este, mai departe, incriminată sub art. 19¹, „punerea la dispoziție, cu știință, de către proprietarul, chiriașul, deținătorul cu titlu sau fără titlu sau administratorul oricărui imobil, incluzându-le și pe cele aflate în stare de degradare, dezafectate ori în construcție, pentru consumul fără drept de produse susceptibile de a avea efecte psihoactive ori tolerarea consumului fără drept în asemenea locuri” (de fapt o complicitate la consum, sancționată ca autorat al unei fapte distincte), „administrarea sau remiterea, fără rețetă medicală, de produse susceptibile de a avea efecte psihoactive unei persoane” (de asemenea un act de facilitare a consumului), „îndemnul la consumul fără drept de produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, prin orice mijloace” (instigare), și „finanțarea în orice mod a săvârșirii faptelor prevăzute la alin. (1) și art. 16” (o formă de participație *sui-generis*, prezentă și în Legea nr. 143/2000), preluată ca

² „Fapta persoanei care, fără a deține autorizație eliberată în condițiile prezentei legi, efectuează fără drept operațiuni cu produse despre care trebuia sau putea să prevadă că sunt susceptibile de a avea efecte psihoactive constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 1 an la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi”.

³³ Pentru dezvoltări privind statutul victimei, a se vedea F. Ciopec, *Victima, persoana vătămată și partea civilă în procesul penal*, accesat la <https://www.universuljuridic.ro/victima-persoana-vatamata-si-partea-civila-in-procesul-penal/>.

⁴ A se vedea și V. Cioclei, *Consumul ilicit de droguri, probleme de ordin penal și criminologic*, în *Critica rațiunii penale-studii de criminologie juridică și drept penal*, Ed. CH Beck, p. 28.

urmare a adoptării Convențiilor internaționale în materie (e.g. Convenția de la Viena din 1988⁵).

În cele ce urmează, sunt prevăzute prin noile dispoziții o serie de circumstanțe agravante speciale, după cum urmează: „a) produsele susceptibile de a avea efecte psihoactive au fost trimise sau livrate, distribuite sau oferite unui minor, unui bolnav psihic, unei persoane aflate într-un program terapeutic ori s-au efectuat alte asemenea activități interzise de lege cu privire la una dintre aceste persoane ori dacă fapta a fost comisă într-o instituție sau unitate medicală, de învățământ, militară, loc de detenție, centre de asistență socială, de reeducare sau instituție medical-educativă, locuri în care elevii, studenții și tinerii desfășoară sau participă la activități educative, culturale, sportive, sociale, manifestări artistice ori în apropierea acestora; b) folosirea minorilor la săvârșirea faptelor prevăzute la art. 16 și art. 19⁶; c) produsele susceptibile de a avea efecte psihoactive au fost amestecate cu alte substanțe care le-au mărit pericolul pentru viața și integritatea persoanelor”. Agravantele urmează „tiparul” art. 13 din Legea nr. 143/2000. Aceste agravante vor avea efectul de la art. 78 alin. (1) C. penal⁶, similar agravantelor generale.

Art. 19³ prevede apoi că „produsele susceptibile de a avea efecte psihoactive și alte bunuri care au făcut obiectul infracțiunilor prevăzute la art. 16 și art. 19 se confiscă, iar dacă acestea nu se găsesc se confiscă echivalentul lor în bani”. Se mai prevede apoi că „se confiscă, de asemenea, banii, valorile sau orice alte bunuri dobândite prin valorificarea produselor susceptibile de a avea efecte psihoactive și a altor bunuri prevăzute la alin. (1)”. Dispoziția este oarecum superfluă, dat fiind că dispozițiile generale, art. 112 C. penal, asigură eficiența măsurii de siguranță prin prevederea situațiilor care presupun confiscarea. Substanțele pot fi prelevate fie că reprezintă bunuri produse prin infracțiune, fie că reprezintă bunuri a căror deținere este oprită sau că reprezintă instrumente ale infracțiunii. Cu toate acestea, similar Legii nr. 143/2000, prevederea într-un act normativ special, ce reglementează un domeniu prioritar al legislației penale a unor norme privind confiscarea acordă o importanță suplimentară acestor bunuri, subliniind scopul final al demersului statal, alături de sancționarea infractorului, anume privarea de foloasele ilicite și eliminarea de pe piață a stupefiantelor.

Trecând mai departe, la modificările Codului penal prin actul normativ în discuție, este de remarcat că durata pedepsei complementare prevăzută de art. 66 lit. i C. pen. (interzicerea exercitării dreptului de a conduce anumite categorii de

⁵ Conform art. 3, „fiecare parte adoptă măsurile necesare pentru a conferi caracterul de infracțiuni penale, în conformitate cu dreptul sau intern, atunci când actul a fost comis intenționat (...) organizării sau finanțării uneia dintre infracțiunile enumerate (...)”.

⁶ „În cazul în care există circumstanțe agravante, se poate aplica o pedeapsă până la maximul special. Dacă maximul special este neîndestulător, în cazul închisorii se poate adăuga un spor până la 2 ani, care nu poate depăși o treime din acest maxim, iar în cazul amenzii se poate aplica un spor de cel mult o treime din maximul special”.

vehicule) devine de la 1 la 10 ani, durata celorlalte pedepse complementare fiind păstrată la 1-5 ani. Este de amintit că, în sistemul Codului penal român, până în anul 2014, pedepsele complementare puteau fi aplicate în integralitatea lor între 1 și 10 ani⁷, însă varietatea acestora era considerabil mai redusă decât în prezent.

Ne manifestăm dezacordul față de această modificare, considerând că nimic nu justifică acordarea dreptului de a conduce vehicule a statutului de „drept suprem” care poate fi interzis pe o durată ce excede alte situații. Ne întrebăm care este rațiunea pentru care dreptul de a fi ales în funcții publice sau de a exercita o funcție ce implică autoritatea de stat în cazul comiterii unei infracțiuni grave de corupție se poate interzice „numai” pentru 5 ani, sau dreptul de a comunica cu o victimă a unei infracțiuni grave contra persoanei se restrânge pe aceeași durată, însă conducerea unui vehicul reprezintă o transgresare de o gravitate atât de extremă a ilicitului încât să justifice o derogare de o asemenea manieră. Soluția corectă era fie extinderea integrală a duratei pentru care pot fi dispuse pedepsele complementare, fie păstrarea duratei actuale, global.

La articolul 83 C. pen., care reglementează amânarea aplicării pedepsei, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alin. (2¹), cu următorul cuprins: „Nu se poate dispune amânarea pedepsei în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 335 și 336”.

Dispoziția deja a intrat într-o oarecare „tradiție” a schimbărilor legislative ale ultimei perioade. Ne amintim modificarea din Legea nr. 143/2000 (art. 15¹)⁸ sau cea de sub art. 91 alin. (3)¹⁹ C. penal.

Considerăm că aceste dispoziții dovedesc neîncrederea pe care legislativul o manifestă față de magistratul chemat să aplice legea *in concreto*, privându-l de evaluarea unor modalități de individualizare raportat la elementele unei anume fapte și la caracteristicile inculpatului. Deși tehnica se află la limita marjei de apreciere a legislatorului, permisă de Constituție (cel mai probabil eventualele excepții de neconstituționalitate formulate în acest sens urmând a fi respinse pe acest considerent), precedentul a fost creat, deschizându-se calea spre noi „interdicții” în acest registru.

Este de altfel lesne de observat preferința legislativă față de sfera infracțiunilor ce privesc stupefiantele și cele de ordin rutier, în care sesizăm și o anume notă de populism, remarcat anterior și de reputați autori¹⁰. Un element comun este adoptarea cu unanimitate sau largă majoritate a proiectelor de lege în acest sens, coroborat cu aprobarea publică la scară largă.

⁷ Conform art. 53 alin. (2) lit. a) C. pen. 1968.

⁸ „Nu se poate dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere în cazul infracțiunilor prevăzute de art. 2 alin. (2) și art. 3 alin. (2).

⁹ „Nu se poate dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 192 alin. (2) și (3), dacă acestea au fost săvârșite în condițiile art. 335 sau 336.”

¹⁰ Remarcată și de profesorul Cioclei, în V. Cioclei, 3P, un „virus” reactivat, care amenință sănătatea justiției penale, cu trimitere la alte articole, disponibil la <https://www.bizlawyer.ro/stiri/interviuri-opinii/3p-un-virus-reactivat-careameninta-sanatatea-justitiei-penale>.

Din art. 336 C. penal este eliminată apoi prin lege amenda ca pedeapsă alternativă, stabilindu-se de asemenea obligativitatea pedepselor complementare, tocmai spre a se da forță noii norme generale privind durata sancțiuni, observată mai sus. În acest sens, dat fiind că aplicarea acestor pedepse se prezenta deosebit de izolată în practică, legislatorul a ales să o impună. Potrivit art. 67 alin. (2) C. pen., „aplicarea pedepsei interzicerii exercitării unor drepturi este obligatorie când legea prevede această pedeapsă pentru infracțiunea săvârșită”. Se putea merge și mai departe, cu precizarea tipului pedepsei (cum este cazul anumitor infracțiuni de serviciu), însă ni se pare evident că nu s-ar putea opta pentru alte pedepse decât cea de la art. 66 lit. i) C. pen.

Cu privire la eliminarea amenzii penale, soluția ni se pare pripită, dat fiind că eficiența acestei pedepse apare ca dezavuată pe nedrept. Amenda penală, în quantum, de pildă, mai ridicat, se prezintă ca un mijloc eficient de combatere a acestui tip de infracționalitate, pe de o parte prin asigurarea unor sume la bugetul de stat, apoi prin riscurile la care s-ar supune condamnatul în caz de neconformare, dar deopotrivă prin menținerea aplicabilității pedepselor complementare, care ar completa represiunea clasică. Uneori chiar, amenda ar păstra pentru inculpații recidiviști posibilitatea evitării revocării suspendării sub supraveghere a pedepsei anterioare, mai ales când cel de-al doilea termen al recidivei îl constituie o faptă de o pericolozitate concretă mai redusă.

Să reprezinte infracționalitatea rutieră și cea privind stupefiantele cele mai importante categorii de infracțiuni întâlnite în România, care să necesite o asemenea atenție din partea legislatorului? Conform statisticilor, răspunsul ar putea fi afirmativ. Cu toate acestea, credem că politica penală nu trebuie transformată într-o atitudine legislativă prin care majorarea succesivă a pedepselor, principale sau complementare să fie unica soluție. Să nu uităm că, între 1997 și 2003, traficul de droguri comis în mod organizat era pedepsit cu detențiunea pe viață¹¹. Dacă ar fi să observăm evoluțiile recente, pare că nu ne aflăm departe de revenirea la acel sistem sancționator. Credem încă că mai potrivită ar fi însă o politică echilibrată, care să dozeze represiunea, permițând ca individualizarea pedepselor să se realizeze de cel mai în măsură în acest sens, completând-o cu măsuri de prevenție.

¹¹ Conform art. 312 alin. (2) C. pen, după 1997, iar apoi potrivit art. 12 din Legea nr. 143/2000.